

Emma Johansson
Utvecklingssekreterare

Yttrande gällande revisionens granskning avseende samverkan och förebyggande insatser för barn och unga

Förslag till beslut

Arbetsmarknads- och socialnämnden beslutar

att godkänna upprättat yttrande över granskningsrapport avseende samverkan och förebyggande insatser för barn och unga.

att översända upprättat yttrande till kommunrevisionen.

Sammanfattning

De förtroendevalda revisorerna har beslutat att granska arbetet med kommunens samverkan och förebyggande insatser för barn och unga. Granskningen genomfördes hösten 2022 och överlämnades till Kommunrevisionen i december samma år. Granskningens syfte har varit att bedöma om utsatta barns rättigheter tas tillvara och om insatser sätts in i tid. Revisionens granskning överlämnades till kommunstyrelsen, barn- och skolenämnden, utbildningsnämnden och arbetsmarknads- och socialnämnden för yttrande samt till kommunfullmäktige och kultur- och fritidsförvaltningen för kännedom.

Granskningen resulterade i en rekommendation till nämnden:

- Tillsammans med kommunstyrelsen i det samlade arbetet utreda hur det uppsökande arbetet bäst sker, dvs. vilka barn och vårdnadshavare som erbjuds och deltar i vilka insatser och om detta samspelar med identifierade fokusområden.

Yttrandet innehåller ett svar på granskningen.

Underlag för beslutet

Granskning av samverkan och förebyggande insatser av unga, Missiv 2022-12-14

2023-02-01

Diarienummer

SO 2022/0246

- Granskningsrapport: Granskning av samverkan och förebyggande insatser för unga, Lunds kommun
- Arbetsmarknads- och socialnämndens tjänsteskrivelse 2023-02-01, *Yttrande gällande revisionens granskning avseende samverkan och förebyggande insatser för barn och unga* (denna skrivelse).

Ärendet

Bakgrund

De förtroendevalda revisorerna har beslutat att granska arbetet med kommunens samverkan och förebyggande insatser för barn och unga. Granskningen genomfördes hösten 2022 och överlämnades till Kommunrevisionen i december samma år. Granskningens syfte har varit att bedöma om utsatta barns rättigheter tas tillvara och om insatser sätts in i tid. Revisionens granskning överlämnades till kommunstyrelsen, barn- och skollagen, utbildningsnämnden och arbetsmarknads- och socialnämnden för yttrande samt till kommunfullmäktige och kultur- och fritidsförvaltningen för kännedom.

I rapporten redogörs för ett stort antal verksamheter, nätverk och projekt som syftar till att leva upp till lagstiftningens intensioner, främja barns och ungas hälsa samt ge stöd till målgruppen och deras vårdnadshavare.

Granskningen har utgått från förvaltningslag (2017:900), kommunallag 2017:725), skollag (2010:800), socialtjänstlag (2001:453), barnkonventionen och Lunds kommuns program för social hållbarhet 2020-2030. Det finns höga förväntningar på en utvecklad samverkan kring barn och ungdomar i utsatta situationer, som far illa eller som riskerar att fara illa i gällande lagstiftning och program för social hållbarhet. Förvaltningslagen anger att myndigheter, inom sitt verksamhetsområde, ska samverka med andra myndigheter. Skyldigheter att samverka framgår också av socialtjänstlagen och skollagen. Enligt skollagen ska elevhälsan arbeta hälsofrämjande och förebyggande för att stödja elever utveckling mot utbildningens mål. Socialtjänsten ska verka för att barn och unga växer upp under goda förhållanden genom att bedriva uppsökande arbete och rådgivningsverksamhet för att få kännedom om barn och unga i behov av insatser. Den 1 januari 2020 trädde FN:s konvention om barnets rättigheter i kraft som svensk lag.

Samverkan barn och unga

En samverkansöverenskommelse har tecknats kring barn och unga i kommunen för att främja den psykiska och fysiska hälsan hos barn

2023-02-01

Diarienummer

SO 2022/0246

och unga i kommunen genom samverkan kring det förebyggande arbetet. Syftet är även att tydliggöra, stärka och följa upp samverkansstrukturer kring förebyggande insatser i kommunen mellan skola, kultur och fritid och socialtjänst.

Under 2019 identifierades nätverk som omfattas av överenskommelsen inom kommunen och ett fördjupat arbete med tre prioriterade områden (psykisk hälsa, fysisk aktivitet samt problematisk skolfrånvaro) påbörjades. Förvaltningscheferna är styrgrupp och arbetsgruppen består av chefer och strateger.

Granskningen

Granskningen omfattar utbildningsnämnden, barn- och skolnämnden samt arbetsmarknads- och socialnämnden. Även kommunstyrelsen ingår i egenskap av sin samordnande roll.

Granskningen har skett genom ett stort antal intervjuer och dokumentstudier av bland annat överenskommelser, styrande dokument och kunskapsunderlag. Kultur- och fritidsnämnden har inte ingått, utifrån avgränsningsskäl och utifrån de lagstyrda områdena som legat till grund för granskningen. Dock har intervju skett med tjänsteperson inom förvaltningen, och de insatser som är relevanta för granskningen har inkluderats i iakttagelser.

Bedömning

Revisionens bedömningar är att det inte fullt ut finns ett tillräckligt arbete inom detta område. De grundar sin bedömning på följande.

På kommunstyrelsenivå har det kopplats ett stort antal indikatorer till det av kommunfullmäktige beslutade programmet för social hållbarhet. Delmålen i programmet är dock stora, och därför behövs ytterligare nedbrytning och konkretisering av delmålen baserat på kunskapsunderlag, för att tydligare kunna identifiera fokusområden. Det finns inte heller alltid en tydlig koppling mellan underlag och identifierade åtgärder/vidare arbete. Detta avser till exempel den nulägesanalys kring barn och ungas hälsa som genomfördes i Lund 2022. Revisorerna bedömer vidare att det inte är tydligt hur kommunens samlade utbud av insatser samspelar, och vilka behov som prioriteras. Det är också oklart i vilken grad de olika insatserna kopplar an till program för social hållbarhet, och om det utvärderats vilka insatser som är viktigast för att uppnå uppsatta mål. Det handlar här också om kunskap kring hur det uppsökande arbetet bäst sker, dvs. vilka barn och vårdnadshavare som erbjuds och deltar i insatserna.

2023-02-01

Diarienummer

SO 2022/0246

Rekommendationer

Utifrån granskningsresultatet lämnar revisionen 12 rekommendationer fördelat på kommunstyrelsen (7), barn- och skolnämnden (2), utbildningsnämnden (2) och arbetsmarknads- och socialnämnden (1).

Rekommendationen till arbetsmarknads- och socialnämndens är att utreda vilka barn och vårdnadshavare som erbjuds och deltar i insatser inom det uppsökande arbetet och om detta samspelar med identifierade fokusområden.

Arbetsmarknads- och socialnämndens yttrande

Inledningsvis kan det konstatera att revisionsrapporten är väl genomförd och har tagit an ett ambitiöst helhetsperspektiv gällande samverkan och förebyggande insatser för barn och unga. Berörda verksamheter kommer ha stor nytta av rapporten i det fortsatta arbetet. Granskningsrapporten konstaterar brister men också att Lunds kommun samt arbetsmarknads- och socialnämnden har en rad insatser på olika nivåer i det förebyggande arbetet för barn och unga. Det som står klart är att organisationen strategiskt, kommunövergripande och internt behöver utveckla sitt arbete ytterligare för att insatser till utsatta barn ska kunna sättas in i tid.

Goda förutsättningar samt höga ambitioner och möjligheter

I den lägesbild över barn och ungas uppväxtvillkor i de skånska kommunerna som Länsstyrelsen i Skåne har tagit fram gällande 13 indikatorer för barn och ungas uppväxtvillkor tydliggörs att Lunds barn och unga som grupp har högre indexvärde på 11 av 13 uppväxtvillkor än det skånska genomsnittet (flickor har högre värde på 10 av 13 och pojkar på 12 av 13 indexvärden). Detta visar på att barn och unga i Lunds kommun generellt sett har goda uppväxtvillkor men också att Lunds kommuns verksamheter har goda förutsättningar att främja alla barn och ungas uppväxtvillkor samtidigt som det ger möjlighet att tidigt uppmärksamma riskgrupper och ge barn och unga med uttalade riskfaktorer rätt stöd och hjälp.

Definitioner av begrepp kan bidra till stärkt samverkan

I granskningen framgår att dess syfte har varit att bedöma om utsatta barns rättigheter tas tillvara och om insatser sätts in i tid. Vidare framgår att granskningen riktar in sig på det preventiva arbetet som primärt bedrivs på universell (alla barn) och selektiv nivå (grupper av barn utifrån någon gemensam riskfaktor) och omfattar inte den indikerade nivån (riktas till enskilda barn som löper uppenbar risk för att utvecklas negativt). Det hade funnits ett

2023-02-01

Diarienummer

SO 2022/0246

värde om det funnits en gemensam definition av dessa begrepp i granskningen.

Med detta i beaktande så behöver det göras ett arbete där de olika ansvariga verksamheterna inom Lunds kommun har en gemensam tolkning och ställningstagande kring vad de olika begreppen inom preventionsarbetet betyder. En gemensam definition blir viktig för att tydliggöra framtida samverkan och fokusområden för att de olika förvaltningarna inom Lunds kommun på bästa sätt tillsammans dels främjar alla barn och ungas uppväxtvillkor men som även ger stöd till barn och unga som växer upp med och i riskfaktorer.

Förebyggande arbete är ett samlingsbegrepp som har olika tolkningar och innebörd beroende på vilken verksamhet som bedrivs. Ibland omfattas begreppet förebyggande arbete det allmänna universella främjande insatserna och ibland det mer selektiva och indikerade arbetet. För att möta framtida utmaningar behöver vi se att alla kommunala verksamheter har olika roller i de olika nivåerna i det främjande och förebyggande arbetet och att detta tydliggörs genom en gemensam definition och tolkning.

Det förebyggande och uppsökande arbetet hör ihop

En av huvuduppgifterna för den sociala barn- och ungdomsvården inom arbetsmarknads- och socialnämndens ansvarsområde är att bedriva allmänt inriktat och förebyggande arbete. Nämnden ska bland annat bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa. Det förebyggande arbetet har en central betydelse i socialtjänstens arbete för att se till att barn, ungdomar och deras familjer vid behov får tillgång till stöd och skydd. Det är viktigt att socialtjänsten så tidigt som möjligt får kännedom om barn och ungdomar som kan behöva individuellt anpassat stöd. Detta för att tidigt kunna stätta in åtgärder som kan stödja barn och ungdomar som riskerar att fara illa.

Nämndens ansvar att bedriva förebyggande arbete är nära sammankopplat med uppgiften att bedriva uppsökande arbete för barn och unga med syfte att insatser sätts in tidigt för att förhindra en ogynnsam utveckling oavsett barnets eller den unges ålder. Arbetsmarknads- och socialnämnden ska företrädesvis inrikta sitt förebyggande arbete på riskmiljöer och riskgrupper i syfte att uppmärksamma och verka för att barn och unga inte vistas i miljöer som är skadliga för dem. Vidare ska nämnden aktivt arbeta för att förebygga och motverka skadligt bruk och beroende bland barn och unga.

2023-02-01

Diarienummer

SO 2022/0246

I Socialtjänstlagen finns flera mål och syften med uppsökande verksamhet och förebyggande arbete, till exempel

- att främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden
- att medverka i samhällsplaneringen
- att få så god kännedom om människors situation att väsentliga behov kan tillgodoses
- att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och unga
- att synliggöra den verksamhet socialtjänsten bedriver för barn och unga
- att förhindra att barn och unga far illa

I Socialstyrelsens kartläggning *Socialt fältarbete med barn och unga - Kartläggning av uppsökande och förebyggande socialt fältarbete i kommunal regi* från 2022 framkommer att sociala fältarbetare arbetar för att uppfylla dessa mål och syften, att sprida information om socialtjänstens verksamhet och erbjuda stöd och hjälp. Vidare kan sociala fältarbetare arbeta med kartläggning och analys av den sociala situationen i kommunen och lägga resultatet till grund för planeringen av den sociala verksamheten i kommunen.

Förarbetena till socialtjänstlag markerar vikten av att socialtjänsten synliggör det arbete som görs för barn och unga. Att ge information på platser där barn och unga finns, som på nätet och i skolor, är ett sätt för socialtjänsten att bli mer närvarande och synliga. I Lund är det förebyggande och riktade uppsökande arbetet organiserat genom kultur- och fritidsförvaltningens verksamhet *Fältgruppen*. Granskningen involverar inte kultur- och fritidsnämnden utan riktar sig till de nämnder som har lagkrav inom området samt till kommunstyrelsen utifrån deras samordnande roll. För att kunna svara på revisionens rekommendation behöver även kultur- och fritidsnämnden involveras i arbetet. Hur det uppsökande arbetet ska organiseras i framtiden är en angelägen fråga att utreda vidare i det fortsatta arbetet med att utveckla det förebyggande arbetet för barn och unga i Lunds kommun.

I granskningen framhålls att arbetsmarknads- och socialnämnden rekommenderas att utreda vilka barn och vårdnadshavare som erbjuds och deltar i insatser inom det uppsökande arbetet och om detta samspelar med identifierade fokusområden. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ser fram emot att fortsätta arbeta tillsammans med de övriga förvaltningarna i alla de delar som lyfts fram som bristande i granskningen. Det finns stor nytta att ta ett gemensamt helhetsgrepp genom att tydligare koppla samman plan för social hållbarhet och barn och unga samverkan med de

2023-02-01

Diarienummer

SO 2022/0246

prioriterade områdena psykisk ohälsa, problematisk skolfrånvaro och ANDTS (Alkohol, Narkotika, Doping, Tobak och Spel).

Förvaltningen delar granskningens uppfattning att det är angeläget att få mer information om vilka det är som erbjuds och tar del av förvaltningens förebyggande insatser samt resultaten av de insatser som ges. Gällande resultaten av insatser följs detta löpande i behandlingsarbetet och på gruppnivå inom vissa metoder. Däremot finns det behov av att möjliggöra bättre uppföljning på gruppnivå samt systematisk uppföljning på individnivå. Detta är en utmaning som finns inom hela socialtjänsten, vilket uppmärksammats i förarbetena till ny socialtjänstlag där förslag finns kring systematisk uppföljning som en grund för att socialtjänsten ska bli mer kunskapsbaserad. I Lund finns det ett nära samarbete med socialhögskolan – vilket förstärkts genom att förvaltningen har ett flertal medarbetare med forskningskompetens. Även inom detta område finns det således goda förutsättningar att på sikt möjliggöra framsteg i de brister som revisionen uppmärksammat.

Det är av yttersta vikt att det förebyggande arbetet når de som behöver insatserna bäst samt att utgå från det som underlag i det fortsatta utvecklingsarbetet av insatsernas utformning och till vilka målgrupper vårt arbete ska riktas till. Arbetsmarknads- och socialnämnden nuvarande uppföljningsarbete av de förebyggande insatserna ger oss tillsammans med interna och externa samarbetspartners lägesbilder viktig information om hur det sociala förebyggande arbetet i Lund ska utformas, både inför lagförändring gällande kommunens brottsförebyggande uppdrag och förändringar i socialtjänstlagen under kommande år.

Hederssamordnares mandat

I granskningen framhålls också att det är viktigt att säkerställa att det finns en tillräcklig styrning och uppföljning av handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck. I detta sammanhang lyfts det fram att samordnare mot hedersrelaterat våld och förtryck, behöver ett förstärkt mandat för att kunna samordna och leda arbetet. I förvaltningen har vid årsskiftet denna och motsvarande samordnarfunktioner flyttats organisatoriskt till en stabsenhet för att möjliggöra närhet till ledning och kommunövergripande styrning. Förvaltningen vill dock framhålla att samordnarrollens uppdrag är att samordna aktiviteter samt möjliggöra ökad kunskap gällande hedersproblematik inom den kommunala organisationen. Ansvaret för att nödvändiga insatser genomför fortsatt ligger på respektive nämnd. Det fortsatta arbetet kommer att styras och ledas genom *Plan för att förebygga och bekämpa våld i nära relationer*,

2023-02-01

Diarienummer

SO 2022/0246

hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål i Lunds kommun 2023–2027 som just nu är ute på remiss i respektive nämnd.

Beredning

Yttrandet har tagits fram av utvecklingssekreterare inom resurs- och utvecklingsenheten tillsammans med verksamhetschef och utvecklingschef.

Barnets bästa

Ärendet berör barn. Granskningens syfte har varit att bedöma om utsatta barns rättigheter tas tillvara och om insatser sätts in i tid. Revisorerna bedömer att det inte fullt ut finns ett tillräckligt arbete inom detta område i Lund och bidrar med en rekommendation till arbetsmarknads- och socialnämnden samt elva rekommendationer till övriga nämnder utifrån barnets bästa.

Granskningen utgår från nedan delar av barnkonventionen:

- I andra artikeln anges att konventionsstaterna ska respektera och tillförsäkra varje barns rättigheter utan åtskillnad av något slag.
- Artikel 3 anger att vid åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.
- Artikel 6 anger att barns rätt till utveckling ska säkerställas.
- Artikel 12 anger att barn har rätt att fritt uttrycka sig i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.
- Artikel 27 anger att alla barn har rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. I enlighet med nationella förhållanden och inom ramen för sina resurser ska lämpliga åtgärder vidtas för att bistå föräldrar och andra som är ansvariga för barnet att genomföra denna rätt.
- I artikel 28 framgår att alla barn har rätt till utbildning.

Ekonomiska konsekvenser

Ärendet har inga ekonomiska konsekvenser.

Annika Pettersson
Arbetsmarknads- och socialdirektör

Elisabeth Svanberg Eriksson
verksamhetschef

Beslutet skickas till

För verkställighet eller motsvarande åtgärd:

Tjänsteskrivelse

9 (9)

2023-02-01

Diarienummer

SO 2022/0246

Kommunrevisionen